

KULTURA KRAJOBRAZA U OBAVLJANJU SVOJE DRUŠTVENE FUNKCIJE U NAS*

THE CULTURE OF LANDSCAPE IN ITS SOCIAL FUNCTION IN CROATIA

V. Jurčić

*"Život je ponijela kora malene ugasle zvijezde
kroz svemir tisuće i tisuće sunčanih godina prije
nego što je na toj kori rođeno biće, što će
ostvariti izražajni oblik..."*

Ljubo Babić (v. u lit.)

SAŽETAK

U ovom priopćenju data je analiza stanja i navedeno je ono što treba poduzimati za rješavanje problema koji se odnose na status i zadatke krajobrazne arhitekture u nas u obavljanju njezine društvene funkcije. Naglašeno je da krajobrazna arhitektura i njoj pripadno krajobrazno vrtlarstvo kao integralna cjelina u korištenju, krajobraznom planiranju, namjeni, oblikovanju, uređivanju, njezi i očuvanju čovjekova okružja u naseljima i krajinama naše Zemlje obuhvaća kao profesija široku paletu društvenih i profesionalnih interesa i sadržaja rada čovjekove kulture krajobraza.

Zanimanje za čovjekovu prirodnu i kulturom stvorenu okolicu sve više raste. Posvuda rastu i spoznaje o njezinim problemima koji neodgodivo zahtijevaju da se usklađeno s prirodom rješavaju kao nezaobilazni problemi čovjekova življenja na ovoj našoj zajedničkoj Zemlji i svim krajinama Svijeta!

Siguran i trajan opstanak života na Zemlji smrtno je ugrožen. Stoga su nužne hitne promjene u vladanju i odnosu ljudi prema prirodi i njezinim resursima te, s tim u vezi, promjene u društveno-političkom gledanju na tu sve

* Članak je u skraćenom obliku otisnut u Agr. gl. br. 2/1997.

složeniju problematiku čovjekove okoline. Nužna je organizirana kultura Zemlje. Za trajan opstanak čovjeka nužan je trajan opstanak postojbine i očuvanje prirodnih resursa i potencijala prirode; nužno je planove razvoja temeljiti na krajobraznom planiranju i oblikovanju krajine, očuvanju nasljeđa, podizanju i kontinuiranoj njezi objekata i slobodnih prostora zelenila i rekreacije. To mora biti utkano u politiku življenja svake zemlje i svakog naroda pa i u nas...

Ciljevi i programi postat će nam dohvatljivi tek sustavnom pripremljenošću i kontinuiranim radom struke i profesije kulture krajobraza na cjelini našeg teritorija Zemlje. Da bi se praksa kulture krajobraza u društvu i prostoru unaprijedila, potrebno je riješiti njezine relevantne probleme, počevši od statusa struke i obrazovanja kadrova pa nadalje. Potrebno je više priznanja kulturi krajobraza kako bi naša vlastita profesija vršila svoju ulogu i zauzela u društvu svoje mjesto koje joj pripada.

Djelatnosti profesije mogu uspješno napredovati kada je aktivnost stručnog i kreativnog potencijala i zainteresiranih službi nadležstava zajednički usmjerena na ciljeve koji se moraju kontinuirano postizati. U njima svi moraju po prirodi stvari nalaziti zajedništvo i perspektivu za opstanak i usklađen društveni razvoj uz odgovarajuće korištenje, namjenu i kontinuiranu njegu prirodne i kulturom stvorene životne postojbine - postojbine života i u njoj neobnovljivih resursa prirode - tla, vode, zraka i organskog života. Ljudi, biljke i životinje pripadaju jednome svijetu, pripadaju zemaljskom ekosistemu u kojemu je nužno čim prije uskladiti društveni i tehnološki razvoj s prirodom i njezinim mogućim procesima obnavljanja... Tu je značajan zadatak i kulture krajobraza.

To iziskuje, dakle, u prvom redu odgovarajuće zakonsko reguliranje neriješenih pitanja i organiziranje stručnih službi i svih vrtlarski kvalificiranih stručnih potencijala. U toj širokoj lepezi zanimanja treba programski kontinuirano raditi na zadacima od zajedničkog stručnog i profesionalnog interesa u razvoju i unapređivanju čovjekova odnosa prema vlastitom prirodnom i kulturom stvorenom okruženju. Usklađenje tog odnosa temelj je trajnog opstanaka čovjeka - razumnog društvenog bića koje napokon spoznaje da može živjeti jedino ako je njegovo vladanje usklađeno s prirodom i da tu prirodu uz korištenje treba također i njegovati! Bez takvog odnosa neće biti moguće trajno očuvanje prirodnih resursa nužnih za naš opstanak!

ABSTRACT

In this report are given an analysis of the present situation and the measures to be taken for the solution of the problems involved. They refer to the status and assignments of the landscape architecture as a whole in the performance of its social function in the environmental area.

The interest of man in its surroundings is growing. It has been growing everywhere along with insights into problems of man's environment. These problems demand an immediate solution in keeping with the nature because they belong to a group of unavoidable problems of man's life.

A safe and lasting existence of man based on past ways does not exist anymore - he is deadly imperilled! Therefore, urgent changes in man's behaviour and his attitudes to nature are required. In this connection are also necessary changes in the socio-political viewpoint on problems of man's environment which are growing increasingly complex. Men, plants and animals have joint and common natural resources - soil, water and air - supporting life on Earth. Thus they belong together to one world, to the terrestrial ecosystem in which it is not only significant but essential for continuance of life to reconcile social and technological development with the nature and its possible processes of organic regeneration... and there in lies the unavoidably significant task of both the landscape and environmental cultures.

An organized culture of man's environment, a systematic and continuous work is a must. For a lasting survival of the environment and saving of natural resources and natural potentials it is mandatory to base various development plans on landscape planning, designing and care of the environment and setting up of free green and recreation areas. This should be incorporated in the legislative controls of the policy of living in our country as in the world of large.

To improve the practice of landscape architecture and the environmental culture as a whole, first should be solved their relevant problems, such as the legal status of profesion, training of its experts and passing a bill on green areas and professionall work; to list but a few of the most important ones. Along with that, the lanscape culture should be given a higher recognition as to enable the profesion in its organisation whole to perform its social task and take a place in the society it is entitled to.

Naša profesija obuhvaća široku paletu interesa i radnih sadržaja čovjekove kulture krajobraza, tj. krajobrazne arhitekture i pripadnog vrtlarstva kao integralne cjeline uređivanja Zemlje u korištenju, namjeni, krajobraznom planiranju i oblikovanju, uređivanju, kontinuiranoj njezi i trajnom očuvanju čovjekove okolice.

Zanimanje za čovjekovu prirodnu i kulturom stvorenu okolicu u svijetu iz dana u dan sve više raste. Smatra se u svijetu da nedostatak konkretnih podataka o njoj danas mora neminovno dovesti do pribavljanja više znanja i novih spoznaja. To će omogućiti raspolaganje informacijama koje su potrebne za rješavanje već očekivanih, daljnjih, novih problema u područjima odnosno problematike čovjekova života na ovoj jedinoj Zemlji, kao i u svim županijama i krajobrazima našeg komada zemlje Hrvatske (v. upućivanje na lit.).

O značaju vrtova i perivoja i vezanosti čovjeka svojim bićem uz milje postojbine neposrednog krajobraza dovoljno govori povijest življenja i sama činjenica što vrtovi u ljudskoj povijesti nemaju manju važnost od arhitekture i što su vrtovi uvijek predstavljali osnovu življenja i čovjekov neposredni, najbliži, prirodni i stvarni životni prostor sigurnosti, ugone i osvježenja. Oni poprimaju u ljudskom društvu sve širi prostorni, društveni, kulturno-povijesni i profesionalni značaj oblikovanja krajobraza ili pejzažne arhitekture. Vrt ulazi u 21. stoljeće kao neizostavan dio zdrava života čovjeka.

Materijal vrta je živ; on je vrtlarski uzgojen, njegovan i promišljeno sađen, promjenljiv oblikom, bojom i volumenom u vremenu i prostoru, podložan utjecajima i mijenama svoje vanjske sredine i nadasve krhak. Za postizanje cilja i svrhe, vrtu je potrebna ljudska ruka, smisao i ljubav za fino, umijeće za kontinuirano stvaranje svjesnim potpomaganjem i oblikovanjem, njegom i očuvanjem uz trajno obnavljanje i korištenje za potrebe suvremenog čovjeka i kulturu novih naraštaja.

Da se osigura trajan opstanak i sačuva podloga za trajan život u Hrvatskoj, kao elementaran sastavni dio kvalitete također i našeg ljudskog življenja, nužne su promišljene neodgodive promjene u vladanju i nužno je uskladiti postupke i odgojne vrijednosti i odnose prema prirodi i njezinu korištenju s društveno-političkog gledišta na taj složeni skup problematike naše postojbine života ili čovjekove okolice. Kultura Zemlje ili krajobrazna arhitektura, taj prijeko potreban proces, odgovorno je pokrenula, jer očuvanje prirode i neobnovljivih resursa i potencijala, planiranje namjene i korištenje resursa krajobraza, planiranje i oblikovanje krajobraza, kao i uređivanje i njega slobodnih prostora zelenila i rekreacije i planiranje naselja ne može se promatrati odvojeno od odnosa politike prema prirodi i kulturom čovjeka stvorenim sredinama u kojima se živi i u kojima se sve rađa i obnavlja u slijedu generacija.

Ciljevi i programi se ne mogu postizati u skokovima, nego je za to potrebna sustavna, smišljena pripremljenost i sustavan, kontinuiran rad također čitave profesije kulture krajobraza. U svijetu se predviđa da će pojedinci koji završe buduće školovanje u krajobraznoj arhitekturi, imati daleko više stručnosti, da će biti znatno više istraživanja na područjima koja su vezana za krajobraznu arhitekturu. Više priznanja obrazovanju u krajobraznoj arhitekturi dovest će do novih poticaja za postizanje još veće stručnosti. To će dati više profesionalnosti nastavi i privući dio praktičara da ulaze u obrazovanje, što će podići stručnost obrazovanja diplomiranih inženjera i svih nivoa stručnih profila u našoj složenoj praksi uređivanja krajobraza.

Krajobrazna arhitektura se danas širom Zemlje sve više proučava i prakticira u svojstvu sustavno postavljena i izgrađivana gradiva na temelju spoznaja koje proistječu iz istraživanja i koje obuhvaćaju pravodobno primjenljive principe na planiranju Zemlje uspoređujući ih sa socijalnim, političkim i ekonomskim faktorima koji izlaze, izbijaju na površinu kao problemi oko usklađivanja zahtjeva ljudskog društva i očuvanja života i prirode.

Povijesno gledajući, oblikovatelji vrtova i krajobraza kao takvi su imali svoje patrone, svoje mecene, a to su bili vladari i imućni. U suvremenom društvu oni su dobili samo društvo. Uloga vrtnog i krajobraznog arhitekta u ljudskom društvu i vremenskim epohama je raznovrsna i promjenljiva. Ona prolazi od poslova s tretmanom, postupcima nekih posebnih parcela i lokaliteta Zemlje, sad opet od poslova s razvojem opustjelih i zamršenih sustava krajinskih površina i njihova korištenja. Vodeći učitelji i iskusni praktičari vjeruju da nije tako jednostavno stvarati rekreativne površine i javne vrtove za općinstvo i trgove za trgovišta i gradove.

Prije su, npr. u planiranju starih orijentalnih dinastija, mislili da svaka zajednica mora biti oblikovana u sebi kao cjelovit vrt i da cijeli narodi moraju biti planirani u prostoru kao prostrani, široki perivoji sa stambenim susjedstvima, institucijama, poljodjelskim površinama, tvornicama i lijepim razasutim šumama.

Profesija oblikovatelja krajobraza ili vrtnog i krajobraznog arhitekta ne smije se smatrati osamljenom ili suparničkom profesiji arhitekta, planera ili inženjera; u stvari su četiri profesije obično tijesno srodne. Četiri se polja smatraju da se besprekidno zanimaju i bave u svome poslu formiranjem okolnog prostora:

- planiranje principijelno širokim formulacijama izlaznih mogućnosti i rezultata formulacijama politike;
- krajobrazna arhitektura površinama, oblikovanjem i planiranjem Zemlje i njezinih krajobraza;

- arhitektura primarno oblikovanjem zgrada i oblikovanjem grupa građevina, a
- inženjering mehaničkim sustavima i gradnjama.

Planiranje grada i studij okolnog prostora na izjednačenoj najčednijoj ljestvici iziskuje pristup kompetentna tima. Svaki projekt mora imati utvrđen, određen sastav suradničke zajedničke grupe eksperata, grupu u kojoj svaki čovjek pridonosi svoje vlastito, specijalizirano, posebno spoznajno tumačenje i pogled koji se odnosi na probleme.

Navedimo još, kako je John Ormsbee Simonds napisao, da je "u obrazovanju i radu krajobraznih arhitekata poseban naglasak dat na ekološku bazu života, očuvanje kulturnog nasljeđa i na prirodne znanosti" i da su kazali, među ostalim povijest i prethodnici, kako je "toj profesiji krajobraznih arhitekata dano opunomoćenje upraviteljstva krajobrazom" i da je "u prirodnom miljeu, kojega čovjek izgrađuje, podiže ili uređuje, krajobrazni arhitekt jedini vješt i osposobljen sjediniti i voditi kreativni proces očuvanja, oblikovanja i obnove živog i izražajnog miljea" ili sredine!

Djelatnosti profesije mogu uspješno napredovati i obavljati društvene funkcije kada su na prikladan način povezane vrtlarska privreda županija i krajeva Republike Hrvatske, obrazovanje vrtlarskih kadrova i sami stručnjaci koji su i kontinuirano informirani, stručno osposobljeni i stručnom vrtlarskom praksom oblikovanja i postupaka s biljkama nakon završena temeljnog studija vrtlarstvo i oblikovanje pejzaža ili studija uređenje krajobraza te specijalizacijom, položenim stručnim ispitom odgovarajućeg područja i formiranja naših stručnjaka i podmlatka u oblasti vrtlarskih znanosti (*rerum hortensium*) i napokon naš, potrebama prakse i teorije programirani, fundamentalni i razvojni znanstveno-istraživački rad. Dakle, kada je aktivnost cjelokupna stručnog potencijala i zainteresiranih službi nadležnava zajednički orijentirana na ciljeve u kojima svi nalaze perspektivu i zajedništvo za opstanak i usklađeniji društveni i tehnološki razvoj uz neizostavno kontinuiranu njegu miljea svoje prirodne i kulturom stvorene životne postojbine - postojbine žive i nežive prirode i koristivih njezinih resursa - tlo, voda, zrak i organski život.

Biljke, životinje i ljudi pripadaju jednome svijetu, pripadaju zemaljskom ekosistemu u kojemu je nezamisliv daljni opstanak bez kataklizmi, a da čovjek najhitnije ne uskladi svoj tehnološki razvoj kao i svoj društveni razvoj s mehanizmima i mogućnostima prirode i krhkošću njezine naravi na ovoj jedinjoj planeti i njezinim mogućim procesima funkcioniranja i obnavljanja potencijala...

VREMENSKI NEZAIBILAZNA NUŽNOST O DONOŠENJU ODLUKE O PERSPEKTIVI RAZVOJA KULTURE PEJSAŽA U RH

Vrijeme neumitno teče, jer nitko takorekući nije bio svjestan, npr. 50-tih godina, da će zemaljski ekosistem postati tako brzo smrtno ugrožen. Spoznala su se kroz to vrijeme i dotadašnja kriva usmjerenja kao i nužnost okretanja mogućem u prirodi i življenje zajedno s prirodom... Stoga naša domovinska kultura pejzaža mora biti čim prije osposobljena u tome preuzeti svoj sudbonosni dio zadatka!

To iziskuje u prvom redu odgovarajuće stručno organiziranje službi nadležnosti i svih vrtlarski kvalificiranih potencijala pojedine županije, grada i općine gdje se programski smišljeno radi na zadacima od zajedničkoga stručnog i profesionalnog interesa na razvoju i unapređenju cjeline nacionalne zajednice prema čovjekovoj prirodnoj i kulturom naslijeđenoj okolici, počevši od reguliranja zakonom neriješenih pitanja statusa struke krajobrazne arhitekture kao cjelovite kulture pejzaža i profesionalnog rada stručnjaka unutar kontaktnih područja i drugih struka kao što su:

- reguliranje relevantnih zakona, uredbi, propisa i uputstava za usklađivanje rada, planersko-projektantskih pitanja planiranja krajobraza i djelatnosti profesije krajobrazne arhitekture i njoj pripadnog vrtlarstva kao integralne cjeline vrtlarske privrede u izdvojeno formiranoj oblasti vrtlarskih znanosti, te, u skladu s potrebama razvoja društvene zajednice i potrebama profesije u njezinu dugoročnom i kontinuiranom zadatku, njezinu mjestu i ulozi u društvenoj zajednici - od planiranja i oblikovanja krajobraza, njegove namjene i uvjeta korištenja do očuvanja povijesne i umjetničke baštine i neobnovljivih resursa prirode i kondicionirano usklađena unaprijeđivanja čovjekove postojbine;

- definiranje područja i sadržaja rada u društvenom razvoju - uloga, mjesto i zadaci profesije za suvremen društveni razvoj;

- realiziranje zadataka te potrebe za ostvarivanje zadataka;

- kvaliteta i etičnost usluga, standardi materijala i rada;

- organiziranost tržišta vrtlarskih usluga, proizvoda i rada;

- kvaliteta i asortiman proizvoda i usluga u pojedinim vrtlarskim djelatnostima u krajobraznom vrtlarstvu, krajobraznom planiranju, krajobraznom oblikovanju objekata i krajobraznim radovima podizanja i njege zelenila i rekreacije u naseljima i krajinama Republike Hrvatske;

- planiranje usluga profesije i standardne proizvodnje materijala po djelatnostima suvisle podjele rada;

- uvjeti privređivanja - specijaliziranje usluga i proizvodnje;

- koordiniranje rada oko unapređivanja suradnje na nivoima;

- reprocjeline - orijentiranost - osiguravanje matičnog materijala - proizvodnja - matičnost uzgajanih kultura - unutarnji i vanjski plasman;
- standardi - norme rada - cijene usluga na planiranju krajobraza - krajobraznom projektiranju objekata i površina javnog zelenila i rekreacije, vrtova, groblja, grobljanskih perivoja, zooloških vrtova, botaničkih vrtova, arboretuma i dr. - radova na uređenju i realizaciji projekata i radova na terenu;
- radovi na njezi i uzdržavanju površina javnog zelenila i objekata rekreacije;
- istraživanje problema, obrada podataka, davanje rješenja - definiranje, organiziranje i osiguravanje rezultata primjene i unaprijeđivanja kvalitete usluga, radne i poslovne etike i kvalitete materijala, proizvoda i radova;
- futurološki pogled na profesiju krajobrazne arhitekture i milje uz pravodobno predusretanje štetnih posljedica zbog pogrešnih zahvata u sklop djelovanja krajobraza;
- kadrovi - lepeza zanimanja - vrtlarska praksa - obrazovanje - sredstva rada, pomagala;
- srednjoškolsko obrazovanje vrtlarskih kadrova II., III. i IV. stupnja, obrazovanje vrtlarskih tehničara, vrtlarskih majstora, diplomiranih inženjera vrtlarstva i oblikovanja pejzaža ili uređenja krajobraza - pripravnički staž - daljne obrazovanje - specijalizacija - stručni ispit - postdiplomski studij VOP-a i uređenja krajobraza - doktorat vrtlarskih znanosti (res hortensis) i drugo znanstveno, stručno i umjetničko usavršavanje u praksi i teoriji;
- stručni vrtlarski podmladak s vrtlarskom stručnom praksom nakon završenog temeljnog studija VOP-a (studij vrtlarstva i oblikovanja pejzaža), odnosno studija za uređenje krajobraza na Agronomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu prolazi kroz odgovarajuće postdiplomske studije - ili iz vrtlarstva ili iz krajobrazne arhitekture - postižući odgovarajući magisterij, a zatim doktorat vrtlarskih znanosti (dr. rerum hortensium) ili za područje vrtlarstva ili za područje krajobrazne arhitekture;
- planiranje djelatnosti stručnih područja u razvoju - planiranje razvoja - programiranje usluga i dobivanja proizvoda za izvoznu vrtlarsku privredu - podmirivanje vlastitih domaćih potreba;
- rad na planovima od zajedničkog interesa i ciljeva društvene zajednice oko unaprijeđivanja struke, profesionalnih kadrova, oko stručne i znanstvene literature, časopisa, polaganja stručnih ispita, oko dobivanja ovlaštenja za krajobrazno planiranje, odnosno za krajobrazno projektiranje ili projektiranje u vrtnoj arhitekturi, revizija projekata, revizija planova, kvalificiranje stručnih službi našim stručno ili znanstveno obrazovanim i pripremljenim kadrovima naše struke za odgovarajuće obavljanje stručne društvene funkcije u djelatnostima naše profesije;

- zakonsko reguliranje struke - zakonsko reguliranje struke u svojstvu profesije i njoj pripadnog vrtlarstva kao zasebne izdvojene cjeline uz sistemsko reguliranje potrebnih relevantnih zakona.

UPUĆIVANJE NA LITERATURU

- Kunitsch, Michael: Agrams öffentliche Promenade. *alg. d. Gartenzeitung*, VI, 1, s. 15, 16, Passau, 1830.;
- Wiepking-Jürgensmann, Heinrich: Die Landschaftsfübel. Deutsche Landbuchhandlung, Berlin, 1942.;
- Babić, Ljubo: Oblici umieća, Pregled povijesti umjetnosti. Knjiga III, Naklada A. Velzek, Zagreb, 1944.
- Schiller, Hans: Gartengestaltung. Verlag Paul Parey, Berlin, 1953.;
- Ungar, Pavao: Prilog razjašnjenju pojma hortikultura, Hort. 2, Zagreb, 1957.;
- Jurčić, Vinko: Arboretum Opeka u Vinici - centar vrtlarskog obrazovanja, Hort. 3/4, Zagreb, 1958.;
- Meyer, Konrad: Ordnung im ländlichen Raum, Verlag E. Ulmer, Stuttgart, 1964.;
- Grimal, P.: L'art des Jardins. Press Universitaires de France, Paris, 1964.;
- Buchwald/Engelhardt: Handbuch für Landschaftspflege und Naturschutz, Band I-IV, BLV, München 1968.-1969.;
- Grochla, E. (Ed. i sur.): Handwörterbuch der Organisation. C.E. Poeschel Verlag Stuttgart MCMLXIX;
- Galey, Anne & Caen, Mady: Les Metiere de nature, Editions Stock, Paris, 1973.
- Robinette, Gary O.: Landscape architectural education. Volume I-II, KH Dubuque, 1973.;
- Wöbse, H. H.: Landschaftsökologie und Lanschaftsplanung, RM-Verlag, 1. Auflage, Graz, 1975.;
- Jellicoe, G. & S.: The Landscape of Man, T. & H., London 1975.;
- Pückler-Muskau: Andeutungen über Landschaftsgärtnerei, Deutsche Velags-Anstalt, GmbH, Stuttgart, 1834. - obnovljeno izdanje 1977.;
- AID für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten: Berufsbildung im Gartenbau. AID Bonn 2 Neuauflage 1978.;
- Buchwald/Engelhardt: Handbuch für Planung, Gestaltung und Schutz der Umwelt, Band I-IV, BLV, München 1978.-1980.;
- Simonds, John O.: Landscape architecture. McGraw-Hill Comp. New York 1983.;
- Sachweh, Ulrich: Grundlagen des Gartenbaues. Ulmer Verlag Stuttgart, 1985.;

- Ogrin, Dušan: Vrtno-arhitektonsko naslijeđe Jugoslavije i povijesno stvaralaštvo u Evropi, str. 13-20, u: Zbornik radova Prvog znanstvenog skupa o povijesnom naslijeđu vrtne umjetnosti Jugoslavije održanog 21.-23. rujna 1983. u Dubrovniku, urednik V. Jurčić, FPZ Sveučilišta u Zagrebu, Centar za povijesne vrtove i razvoj krajine, Dubrovnik, 1985.;
- Fisković, Cvito: Kulturni značaj povijesnih ladanjskih vrtova u Dalmaciji, str. 21-28, u: Zbornik radova Prvog znanstvenog skupa o povijesnom naslijeđu vrtne umjetnosti Jugoslavije održanog 21.-23. rujna 1983. u Dubrovniku, urednik V. Jurčić, FPZ Sveučilišta u Zagrebu, Centar za povijesne vrtove i razvoj krajine, Dubrovnik, 1985.;
- Jurčić, Vinko & Kurtela, Mikaela: Povijesni vrtovi i perivoji kontinentalne zone SR Hrvatske, str. 29-66, u: Zbornik radova Prvog znanstvenog skupa o povijesnom naslijeđu vrtne umjetnosti Jugoslavije održanog 21.-23. rujna 1983. u Dubrovniku., urednik V. Jurčić, FPZ Sveučilišta u Zagrebu, Centar za povijesne vrtove i razvoj krajine, Dubrovnik, 1985.;
- Šišić, Bruno: O povijesnom naslijeđu vrtne umjetnosti na Jugoslavenskom primorju do početka XIX stoljeća, str. 67-87, u: Zbornik radova Prvog znanstvenog skupa o povijesnom naslijeđu vrtne umjetnosti Jugoslavije održanog 21.-23. rujna 1983. u Dubrovniku., urednik V. Jurčić, FPZ Sveučilišta u Zagrebu, Centar za povijesne vrtove i razvoj krajine, Dubrovnik, 1985.;
- Hennebo, Dieter Hrsg.: Gartendenkmalpflege - Grundlagen der Erhaltung historischer Gärten und Grünanlagen, Ulmer Verlag, Stuttgart, 1985.;
- Laurie, Michael: An Introduction to Landscape Architecture, II edition, Elsvier Sc. Edition, New York 1986.;
- Graduate School of Design 1886.-1988. Harward Univ.;
- Jurčić, Vinko: Pogled u pejzažnu arhitekturu. str. 13-20, u: Zbornik radova s naučnog skupa "Uloga pejzažne arhitekture u razvoju i uređivanju Zemlje" održanog u Beogradu 23.-25.09.1987., urednik: S. Milinković, Institut za pejzažnu arhitekturu Univerziteta u Beogradu, 1988.;
- Jurčić, Vinko: Status i zadaci naše pejzažne arhitekture u obavljanju njezine društvene funkcije. str. 21-26, u: Zbornik radova s naučnog skupa "Uloga pejzažne arhitekture u razvoju i uređivanju Zemlje" održanog u Beogradu 23.-25.09.1987., urednik: S. Milinković, Institut za pejzažnu arhitekturu Univerziteta u Beogradu, 1988.;
- Jurčić, Vinko: Vrtlarstvo i oblikovanje pejzaža u visokoškolskom obrazovanju SR Hrvatske, str. 63-69, u: Zbornik radova s naučnog skupa "Uloga pejzažne arhitekture u razvoju i uređivanju Zemlje" održanog u Beogradu 23.-25.09.1987., urednik: S. Milinković, Institut za pejzažnu arhitekturu Univerziteta u Beogradu, 1988.;

Motloch, John L.: Introduction to Landscape Design, Van Nostrand Reinhold, New York, 1991.;

Barret, Thomas M., editor: Nort American Horticulture, A refference guide, M.P.C., New York, 1992.;

Pregill, Philip & Volkman, Nancy: Landscapes in History - Design and Planning in the Western Tradition, Van Nostrand Reinhold, New York, 1993.;

Beveridge, Charles E. & Rocheleau, Paul: Frederic Law Olmsted Designing the American Landscape, Rizzoli, New York, 1995.;

Adresa autora - *Author's address*:

Primljeno: 1.03.1997.

Prof. dr. Vinko Jurčić
Remetinečka c. 77c
10020 Zagreb